

จิตหนึ่ง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบปัญหาธรรม วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

โยม : จิตมันไม่รวมดิ่งเป็นหนึ่ง มันสงบอย่างเดียว

หลวงพ่ : แล้วกำหนดพุทฺโธหรือ

โยม : ตั้งแต่ท่านอาจารย์สอนให้พุทฺโธ โยมพุทฺโธตลอดเลย

หลวงพ่ : แล้วพุทฺโธตลอดนี้ พุทฺโธยาวขนาดไหน

โยม : ส่วนใหญ่ก็จะ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ ตลอดเลยนะกะ พอรู้ตัวก็พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธตลอดเลยกะ

หลวงพ่ : ย៉อย่างนี้ไปเรื่อยๆ พุทฺโธไปเรื่อยๆ พุทฺโธตลอดไปเลย แล้วพิสูจน์กันว่า มันจะลงไม่ลง

โยม : ที่นี้ท่านอาจารย์คะ ถ้าพุทฺโธไปแล้วบางครั้งมันเกิดปัญญาขึ้นมา โยมก็หยุดพุทฺโธแล้วก็มาพิจารณา อันนี้ก็ใช้ได้ใช้ไหมคะ

หลวงพ่ : ถ้าพูดถึงในการปฏิบัตินี้ใช้ได้ แต่ที่นี้ต้องเอาประเด็นตรงที่โยมถามนี้ก่อน โยมถามว่า พุทฺโธแล้วทำไมจิตมันไม่ลงดิ่ง ไม่ลงดิ่งเพราะว่ามันต้องตั้งใจไง มันต้องตั้งใจ สมมุติถ้าเราจะพุทฺโธๆ เอลงดิ่งนี้ ปัญญาอะไรจะเกิดขึ้น เราต้องพักไว้หมดเลย

โยม : อ้อ ไม่คิดอะไรเลย ไม่พิจารณาอะไรเลย

หลวงพ่อกับพระพุทธรูป : ไช้! พุทธรูปๆ อยู่อย่างนั้น แล้วมันจะไปไหนก็พุทธรูปๆ อยู่อย่างนั้น เพราะคำนี้เป็นคำพูดของหลวงปู่เจี๊ยะ เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะไง “หงบ มึงพุทธรูปไปเรื่อยๆ พุทธรูปเร็วๆ อย่างเดียว”

ทีแรกเราไม่ยอม เราใช้ปัญญาหนีแหละ ท่านก็หาเหตุผล อัดกันจนเราฟัง พอเราฟังแล้วท่านก็บอกเลย “ถ้าพุทธรูปนะ พุทธรูปสัก ๗ วัน ๘ วัน มันจะลงสัก ๑๐ นาที ๒๐ นาที พุทธรูปมากกว่านั้นมันก็ลงสักครึ่งชั่วโมง-ชั่วโมงหนึ่ง” ทีนี้พอเราฟังอย่างนั้นปั๊บ เราก็ตัดสินใจเลย เพื่อจะพิสูจน์สิ่งนี้ จะไม่ใช่อะไรเลย พุทธรูปอย่างเดียว พุทธรูปๆ ถ้านึกได้จะพุทธรูปอย่างเดียวยเลย ไม่เอาอะไรทั้งสิ้น พุทธรูปๆ ไปเป็นเดือนๆ

พอหลายๆ เดือนนะ พุทธรูปๆ นี่ละ โอ้โฮ จิตมันคงลง มันเหมือนเราโคดหอนนะ แต่เขาโคดหอนเขาโคดตรงๆ ไช้! ไหม อันนี้โคดหอนด้วยแล้วมันคงอย่างนี้ วิ๊ด วิ๊ด วิ๊ด วิ๊ดๆๆ ก็ก! หลายชั่วโมง แล้วคลายออกมา

เออ หลวงปู่เจี๊ยะพูดจริง ตอนนี้อยู่กับพุทธรูปๆ นะ เราต้องคุยกันก่อน ตั้งเป้าก่อนไง บารมี ๑๐ ทศ อธิษฐานบารมี ศีลบารมี ทานบารมี ทีนี้เราไปตั้งเป้าคืออธิษฐานบารมี เราตั้งเป้าว่าเอาอะไร ในการวิปัสสนา ในการภาวนา ที่โยมโทรศัพท์มาคุยกับเรา เราถือว่าถูก ใช้ได้ ถูกใช้ได้เพราะอะไร เพราะว่าบางทีเราใช้พุทธรูปๆ มันไม่ก็ไม่ค่อยดี แต่ปัจจุบันนี้เราใช้พุทธรูปเลย ทีนี้พอปัญญามันเกิดขึ้นมา เราก็ใช้ปัญญาได้ เพราะเราไม่ได้ตั้งใจว่าจะเอาจิตเป็นหนึ่ง

เราจะให้จิตเป็นหนึ่งไช้! ไหม แต่จิตเป็นหนึ่งนี่มันทำได้ ๒ แนวทาง แนวทางหนึ่งคือ พุทธรูปๆ จิตเป็นหนึ่งได้ ในปัญญาอบรมสมาธิ จิตก็เป็นหนึ่งได้ แต่ถ้าเมื่อเราเอา ๒ แนวทางนี้มารวมกัน เพราะอย่างเช่นเราเดินทาง พอเราเดินมาทางบก พอถึงต่อเรือ เราก็ลงเรือ แล้วก็บอกว่าลงเรือแล้วทำไมมันเมาคลื่นละ อ้าวก็มึงลงเรือ แต่ถ้าขึ้นบกก็อีกอย่างหนึ่ง ทีนี้พอเอา ๒ อย่างมารวมกัน ใจความเป็นหนึ่งอย่างนั้นมันจะไม่เกิดขึ้นง่ายๆ

แต่ถ้าเราจะเอาความเป็นหนึ่ง เราจะไปปรถอย่างเดียวยจะไม่ลงเรือเลย พุทธรูปๆ แล้วยันกัน คำว่ายันกันนี่นะ โยมเป็นโยม อย่างเรานี้เป็นผู้ชาย แล้วอย่างเรานี้เป็นคนที่แบบว่า ถ้าทฤษฎีก็ทฤษฎีพอสมควร แล้วพอทฤษฎีปั๊บ ใครพูดสิ่งใดแล้ว ลูกผู้ชายกับลูกผู้ชายต้องพิสูจน์ ทีนี้พอหลวงปู่เจี๊ยะท่านพูดอย่างนี้ ต้องเป็นอย่างนี้ไช้! ไหม ต้องพิสูจน์! พอ

ต้องพิสูจน์ก็ พุทฺโธใช่! โหม พุทฺโธเฉยๆ ใช่! โหม พุทฺโธเร็วๆ ใช่! โหม พุทฺโธอย่างเดียวใช่! โหม พุทฺโธไม่เอาสมาธิใช่! โหม ท่านพูดอย่างนี้เลยนะ พุทฺโธแบบไม่ต้องเอาสมาธิ ไม่ต้องการสมาธิ ถ้าเราต้องการสมาธินะ มันพุทฺโธไป ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะมันยังหวังสมาธิอยู่อีก ๑๐เปอร์เซ็นต์

โยม : ใช่ ท่านอาจารย์พูดถูกเลยคะ โยมเป็นอย่างนั้น

หลวงพ่ : ถ้ายังหวังสมาธิอยู่นะ ท่านถึงบอกว่า พุทฺโธนี้ไม่ต้องหวังอะไรเลย ไม่ต้องการอะไรเลย แล้วไม่อยากจะอะไรเลย พุทฺโธ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ไง พุทฺโธไม่เอาสมาธิ พุทฺโธๆ ไม่เอาสมาธิ ไม่เอาอะไรเลย

โยม : โอ้ แหม โยมไม่ได้ทำอย่างที่อาจารย์สอน คืออย่างนี้นะคะ โยมนะ พอ พุทฺโธๆ เสร็จ ใจตัวกิเลสมันมาบอกว่า มึงพุทฺโธอย่างเดียวมึงก็โง่สิ ไม่มีปัญญา ท่านอาจารย์มันว่าอย่างนี้เลยนะ มันก็ไม่มีปัญญานะสิอย่างนี้ โอ้โฮ ถ้าโยมมาฟังท่านอาจารย์อย่างนี้โยมเอาพุทฺโธอย่างเดียวนะคะ

หลวงพ่ : ก็บอกแล้วไง ว่าอริยฐานบารมี เป้าหมายคืออะไร ถ้าเป้าหมายเพื่อจิตหนึ่ง คำว่าจิตหนึ่ง มันไม่ใช่ปัญญา มันไม่ใช่การแก้กิเลส แต่มันเป็นการพิสูจน์กันว่าจิตหนึ่งเป็นหนึ่งได้หรือเปล่า เพราะอย่างนี้เวลาเราพูดธรรมะเห็นใหม่ เวลาใครเถียงมา จะคุยกันเรื่องอะไรละ ถ้าคุยเรื่องจิตหนึ่งก็จิตหนึ่ง ถ้าคุยกันเรื่องธรรมะนะ เอโกธัมโม ไม่ใช่จิตหนึ่ง ธรรมอันเอกไม่ใช่จิตหนึ่งนะ จิตหนึ่งนี่คือจิตที่มีกิเลสนะ แล้วทีนี้เราหวังอะไรละ การปฏิบัติของเรามันก็มีพื้นฐานใช่! โหม ทุกคนเป็นเด็กมาก่อน นั่งด้วยกันใครบ้างไม่เป็นเด็กมาก่อน ทุกคนก็เป็นเด็กมาทั้งนั้น

โยม : จิตหนึ่งไม่ใช่เอโกธัมโมหรือคะ

หลวงพ่ : ไม่ใช่!

โยม : หรือคะ โอ้ย โยมยังเข้าใจว่า จิตหนึ่งเป็น เอโก ธัมโม

หลวงพ่ : นี่ไง มันต้องพิสูจน์ทีละขั้นๆ ใจ จิตหนึ่ง จิตหนึ่งก็จิตสมาธิ ฐิติจิต ทางปริยัติบอก อวิชาปจฺจยา สงฺขารา เพราะเราเกิดจากอวิชา แต่หลวงปู่มันบอกว่า อวิชา

เกิดจากอะไร อวิชชามันมาฟ้าหรือ อวิชชาเกิดจากฐิติจิต ถ้าอวิชชาเกิดจากฐิติจิต ฐิติจิต-จิตหนึ่ง เห็นไหม อ้าว ถ้าจิตแท้แล้วเกิดอวิชชาได้ยังไง

ถ้าคนเป็นนะมันจะพูดได้ถูกหมด เพราะมันมีกระบวนการของมันมา เวลาเราพูดถึงธรรมชาติของจิต จิตมันเป็นแบบนี้ ที่เขาบอกว่ารู้วาระจิต จิตส่งออกทั้งนั้น จิตส่งออกหมด ขึ้นชื่อว่าจิตคือส่งออก เพราะจิตคือพุทธะ พุทธะคือพลังงาน พลังงานมันต้องคลายตัวตลอดเวลา ไม่มีจิตตัวไหนไม่ส่งออกเลย ไม่มี!! เว้นไว้แต่พระอรหันต์เท่านั้น

ทีนี้พอจิตส่งออกนี่คือธรรมชาติของจิตไป กระบวนการของจิต ธรรมชาติของจิตมันจะเป็นอย่างนี้ๆ มา แล้วเวลาผู้ที่ปฏิบัติ ปฏิบัติทวนกระแสกลับเข้าไป จนจิตนี้สิ้นกิเลส กระบวนการของมันเป็นกระบวนการอันใหม่แล้ว ทีนี้กระบวนการ ๒ กระบวนการ จากที่หมายอันเดียวกันคือจิต ฐิติจิตคือจิตเดิมแท้ คือจิตหนึ่ง กระบวนการของจิตหนึ่ง ถ้าเป็นจิตกิเลส มันจะออกมาเป็น โลก เป็นกิเลส

กระบวนการของจิตหนึ่งนี้ถ้ามันเข้าไปถึง เอโกฉัมโม จิตที่เป็นธรรมะแล้ว กระบวนการของมันคือ ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา ขั้นนี้เป็นภาระเห็นไหม แต่ถ้าเป็นจิตหนึ่ง คือกิเลสทั้งหมดเป็นขั้นฆมาร ขั้นเป็นมาร แต่ถ้าเป็น เอโก ฉัมโม ขั้นเป็นภาระ ขั้นเป็นธรรม มันคนละเรื่องเลย ถ้าพระอรหันต์นะ มันเป็นกิริยาทั้งหมด ไม่มีเจตนา ไม่มีกิเลส

โยม : เอโก ฉัมโม ก็คือธรรมะอย่างเดียว

หลวงพ่ : ไซ้ ไซ้ ไซ้ เอโก ฉัมโม ธรรมอันเอก ทีนี้จิตหนึ่งนี่มันจิตของกิเลสไป กระบวนการของมันถ้าเรายังไม่เข้าใจ เราศึกษาก็ไม่เข้าใจแล้วนี่ เวลาครูบาอาจารย์ท่านคุยกับเรา หรือครูบาอาจารย์จะแก้ไขเรา แล้วท่านเสนอแนวทางมา ต้องพิสุจน์! พอจะพิสุจน์กรณีนี้ อันอื่นวางหมดเลย พิสุจน์จิตหนึ่ง แล้วเป็นไหม เป็นจริงๆ ะ

พอเป็นอย่างนั้นปั๊บ เราจะแก้ไขยังไงนั้นอีกเรื่องหนึ่งแล้ว แต่ถ้าเรายังเข้าไม่ถึงตรงนี้ เราจะแก้อะไรกัน กิ่งงหมดไป ขึ้นต้นก็ด้วยความเป็นนิรวณแล้ว ขึ้นต้นด้วยความงแล้ว ต่อไปข้างหน้าก็จะเป็นเรื่องความล้งเลงสยหมดเลย ความล้งเลงสย นิรวณ

ธรรม คือความงง เห็นใหม่ความสงสัย ขึ้นต้นด้วยความสงสัย เดินไปก็เดินไปด้วยความสงสัย จบลงตรงความสงสัย ยังไม่ได้อะไรเลย

ฉะนั้น ถ้ากรณีอย่างนี้ จิตหนึ่ง ถ้าเป็นอย่างนี้ ให้ทำยังไงบอกมา หลวงปู่เจี๊ยะบอก “พุทโธอย่างเดียว” แล้วอย่างที่ว่า ถ้าพุทโธมีขณาคนี้ จะได้สมาธิแค่นี้ ท่านพูดไว้หมดเลยนะ ถ้าพุทโธมาก พอจิตมันลงนิดเดียว ถ้าพุทโธมีต่อเนื่องไปมันจะลงได้ครึ่งชั่วโมง มันจะลงได้ชั่วโมง เราก็อัดพุทโธอย่างเดียวเลย แล้วเมื่อก่อนก็พุทโธประสาเรา คำว่าประสาเราหมายความว่า พุทโธก็พุทโธตามลมหายใจ พุทโธที่เราไม่เหนื่อยยาก แต่พอท่านบอกว่าต้องพุทโธอย่างเดียว แล้วต้องถี่ๆ ด้วย เร็วๆ ด้วย คราวนี้พุทโธเหนื่อยยาก เพราะต้องอยู่กับพุทโธๆ พุทโธๆ เราพุทโธอย่างเดียวเลย

โยม : ท่านอาจารย์ บางทีมันพุทโธๆ มันก็ไม่อยากจะพุทโธเลยนะ

หลวงปู่ : บังคับ! เพราะเกิดทิฏฐิอยากพิสูจน์ นิสัยใจ เราจะพิสูจน์สิ่งใดเราต้องซื่อสัตย์กับสิ่งนั้นก่อน ในเมื่อเราจะพิสูจน์ว่าพุทโธตลอดไปแล้ว มันจะเป็นสมาธิได้หรือไม่ได้ สิ่งนี้มันเป็นทิฏฐิที่เราอยากพิสูจน์อยู่แล้ว ถ้าเราอยากพิสูจน์ว่ามันเป็นจริงหรือไม่จริง เราต้องกำหนดพุทโธให้ได้ต่อเนื่อง ค่าของความร้อน ค่าอะไรต่างๆ ถ้ามันไม่สมดุล มันจะเกิดสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าเราบอกว่าเราต้องการพิสูจน์พุทโธ แล้วเราท่องพุทโธครึ่งๆ กลางๆ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วเราจะไปโทษใครว่าเราจะพิสูจน์อะไรล่ะ

โยม : แล้วทีนี้อีกประการหนึ่งนะคะท่านอาจารย์ที่ว่า หลวงตาที่สอน แล้วครูบาอาจารย์สอนว่า ถ้าจิตมันเริ่มจะสงบ เราก็สามารถออกพิจารณาได้ อย่างนี้คะ โยมก็เลยถึงได้เอามา มันไม่ชัดเจนอย่างที่ท่านอาจารย์ว่า

หลวงปู่ : กรณีอย่างนี้ มันเป็นกรณี สมถวิปัสสนา กรณีอย่างที่โยมพูดนะ ถูกกรณีนี้เป็นสมถะแล้ววิปัสสนา แต่ในกรณีที่ว่า เราจะพิสูจน์กันเรื่องจิตหนึ่งก่อน อย่างเช่น โยมจะมาที่นี้ ข้างทางนี้เขาบอกว่ามีเขาช่องพราน เขาช่องพรานนี้มีค้ำคาว โยมก็ผ่านไปผ่านมา โยมไม่เคยเห็นค้ำคาวสักที เขาบอกว่ามีค้ำคาว วันนี้จะไปดูค้ำคาวใช่ไหม เพราะค้ำคาวมันออกตอนเย็นใช่ไหม เราต้องจอดรถเลย ถูรองนค้ำเลย ค้ำคาวจะออกไม่ออก ออกก็เออ ภูเห็นแล้ว

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราจะพิสูจน์คำว่าจิตหนึ่ง เราไม่ต้องไปสนใจ ถ้าจะมาที่นี่ใช่ไหม แต่ในเมื่อเขาบอกว่าถ้าเขาช่องพรานมีค้างคาว เราไม่มาที่นี่ เราอดที่นั่นเลย จากนั้นเราก็พิสูจน์กันเลย จบ พอจบแล้วนะ เออ คุ้นแล้ว แล้วจะมาที่นี่ หลวงตาบอกว่า ถ้าจิตสงบแล้ว ให้วิปัสสนา ให้เราออกใช้ปัญญา ใช่มั้ย มาที่นี่ แต่ที่นี้ยังไม่ถึง ยังมาไม่ได้ แล้วไอ้ทางโน้นก็ยังสงสัยอยู่ เราควรที่จะละความสงสัยแต่ละทีให้มันเข้าใจแจ่มแจ้งหมด เราจะไปได้โล่ง กว้างหมดเลย ไอ้ที่นี่ หลวงตาก็ว่าอย่างนั้น ไอ้ที่นี่ก็จะว่าอย่างนี้ หมุนตัวๆ มึงไปไหนไม่ถูกเลยละมั้ง

โยม : เอ๊ะ ท่านอาจารย์อย่างนั้น ถ้าเอโกธัมโมก็สำหรับพระที่สิ้นกิเลสแล้วสิ ถ้าคนธรรมดาไม่เอโกธัมโม

หลวงพ่ : ใช่! ไม่มีทาง ไม่มี!!

โยม : แหม โยมยังเข้าใจว่าบางที่ตัวเองนี่เอโกธัมโมเลย

หลวงพ่ : มันไม่มีเพราะอะไรรู้ไหม เพราะเอโกธัมโม ในธรรมจักร อาทิตต อนัตตลักษณะ อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจฺจิง สุติ อาสวะสิ้นไป ต้องอาสวะสิ้นไปถึงจะเป็นเอโกธัมโม อาสวะไม่สิ้นไปเป็นเอโกธัมโมไม่ได้ ไม่ได้หรอก อาสวะมันควบคุมอยู่ มันเป็นเอโกไม่ได้ เอโกธัมโม ต้องพระอรหันต์เท่านั้น

โยม : พระอรหันต์เท่านั้นเอง

หลวงพ่ : พวกเรานี้แหละ ที่เขาบอกเห็นใหม่ ในหนังสือเขาก็อีกเล่ม ที่เขาเถียงกัน บอกว่าจิตของมนุษย์ทุกคน มีนิพพานอยู่ในจิตอยู่แล้ว แค่อู้อยู่เฉยๆ นิพพานจะโผล่ขึ้นมาเอง โอ้โฮย อย่างนั้นก็สบายตายเลยนะสิ จิตทุกดวงมีนิพพานอยู่แล้วไง แค่อู้อยู่ธรรมดา ธรรมดาแล้วนิพพานก็จะโผล่ขึ้นมาเอง ก็เลยกลายเป็นการปฏิบัติอย่างนั้น เขาพูดกันนะ มันฟังแล้ว ไอ้คนที่ไม่ปฏิบัติมันก็น่าทึ่งนะ มันก็น่าจะใช่เนาะ แต่จริงๆ มันจะได้รู้เปล่า ไม่มีทาง มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

แต่ธรรมะเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าบอกว่า เราเกิดมาเป็นญาติกัน โดยธรรม ทุกคนเกิดมา จิตนี้มีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน เพราะจิตทุกดวงเข้าสู่นิพพานได้ เห็นไหมคำนี้ต่างหาก ละ มันบอกว่า ทุกคนนะมีจิต จิตมีศักยภาพที่จะเข้าได้ หลวงตาท่านพูดบ่อย ท่านพูดบอก

ว่า ธรรมนี้สิ่งที่จะสัมผัสได้ คือ ความรู้สึกของคนเท่านั้น คือใจเท่านั้นที่สัมผัสธรรมได้
 อย่างอื่นไม่ใช่ พระไตรปิฎกเห็นใหม่ ท่านบอกเลยนะ กระจายเปื้อนหมึก แต่พวกเราไป
 เคารพไปบูชากันตรงนั้น แต่เราไม่เคารพถึงหัวใจของเรา

ไอ้จิตของเราที่จะเข้าสู่สัมผัสนี้ละ ไอ้จิตหนึ่งนี้ละ มันมีคุณค่าอย่างนี้ ไม่ใช่ว่าจิตนี้
 เป็นนิพพานอยู่แล้ว ถ้าจิตมีนิพพานอยู่แล้ว จิตจะไม่มาเกิด เพราะมันมีนิพพานมันจะมา
 เกิดได้อย่างไร

โยม : ที่นี้โยมจะกราบเรียนถามท่านอาจารย์นะคะ โยมก็สงสัยมานานแล้วว่า
 เมื่อปี ๔๕ นี้เองนะคะ โยมไปภavanaที่เขาซ่อนหม้อนะคะ โยมนี้เดินทั้งวันทั้งคืนเลยนะ
 คะ ที่นี้มีอยู่วันหนึ่งมันเพลียมาก โยมก็เลยนอนไป อย่างเมื่อเช้าที่ท่านอาจารย์เทศน์ว่า
 ร่างกายต้องพักผ่อน ที่วันนั้นถึงตี ๔ โยมก็เลยว่างมาก คือเดินจงกรมทั้งคืนเลย ก็ไป
 นอน นอนเสร็จว่าตี ๕ จะตื่นขึ้นมา นอนสักชั่วโมงมันลุกไม่ไหว มันก็เลยตื่น ๖ โมง พอ
 ตื่น ๖ โมง วันนั้นตื่นขึ้นมาร่างกายเลยสดชื่น พอวันนั้นบ่ายโมงเดินจงกรมประมาณ
 ชั่วโมงเดียว โยมดีสมมุติแตกเลยนะคะ หมายถึงว่า นี่พูดแล้วยังน้ำตาจะไหล มันซาบซึ้ง

คือเดินไป หัวทางจงกรมมันมีต้นไม้ พอมองไป โอ้โฮย ไอ้ต้นไม้เหมือนผีหลอก
 ท่านอาจารย์ ในความรู้สึกนะ มันตั้งของมันเฉยๆ มันไม่มีความหมายว่ามันเป็นอะไรเลย
 แต่เราก็มองว่ามันว่าเป็นต้นไม้ แล้วก็ไปใส่ชื่อให้มันอีกนะ มันเห็นโลกนี้เป็นสมมุติไป
 ทั้งหมดเลย แคล่ต่องมาก็สมมุติ น้ำไหลมาก็สมมุติ ดินฟ้าอากาศสมมุติทั้งหมดเลย มัน
 ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่มีอะไร หมดเกลี้ยงเลยในความรู้สึกอันนั้นในตอนนั้นนะคะ

ที่นี้มันเปลี่ยนไปเลยท่านอาจารย์ จิตโยมก่อนหน้านี้ โยมยังโลภนะ บวชใหม่ๆ
 ไม่ใช่ไม่โลภนะท่านอาจารย์ จะไปซื้อดอลลาร์เลยคะ จะแก๊งกำไร จะคิดไถ่บุญไถ่หนี้ แต่
 พออันนี้เกิดขึ้นมา โยมพลิกเลยนะ ไอ้เรื่องจะไปสักนี้ไม่มี ชาตินี้แหละ แล้วเห็นว่าสิ่ง
 ทั้งหมดไม่มีสาระ ในโลกนี้ไม่มีสาระทั้งหมดเลย มันเป็นอย่างนี้มันเปลี่ยนเลย จิตนะคะ

หลวงพ่ : เราสรุปได้เลยละ โยมจบยัง?

โยม : ยังคะ ยัง

(เสียงผู้ฟังหัวเราะ)

หลวงพ่ : นั่นละ เราสรุปได้เลย นี่ธรรมเกิด แต่ธรรมเกิดเราพูดกับพวกนี้บ่อย ว่า ธรรมเกิด ไม่ใช่อริยสัจเกิด หลวงปู่มั่นอยู่ในป่า แล้วลงมาจากเชียงใหม่ มาเฝ้าสมเด็จพระมหา วิรวงศ์ “มันเอ๊ย เธออยู่ในป่า เธอไปฟังเทศน์ใครวะ” เรานี่นะเป็นสมเด็จพระสังฆราช สักสอน เขาอยู่ อยู่กับทางวิชาการทั้งหมดเลย อยู่กับตำราทั้งหมดเลย เรายังต้องค้นคว้าตลอดเวลา เลย แล้วท่านอยู่ในป่าท่านฟังไปเทศน์ใคร หลวงปู่มั่นบอกว่า “เกล้ากระหม่อมฟังเทศน์ อยู่ทั้งวันทั้งคืนเลย” นี่ไง ธรรมมันเกิด ฟังเทศน์นี่ ถ้าคนที่ไม่ภาวนาจะไม่เข้าใจตรงนี้ ถ้า คนภาวนาเวลาจิตมันสงบขึ้นมา “ธรรมะเกิด” อย่างที่หลวงตาท่านพูดเห็นใหม่ เวลาท่าน ภาวนาของท่านไป ท่านมองภูเขาเนี่ยะโล่งหมดเลย มันทะลุได้หมดเลย แล้วท่านก็ มหัศจรรย์ใจ จิตของท่าน ตอนที่อยู่คอยธรรมเจดีย์

ไอ้โฮ จิตของคนมหัศจรรย์ขนาดนี้ ทำไมมันมหัศจรรย์ขนาดนี้ ท่านบอกเลย ธรรมะเกิด ธรรมมาเตือน ธรรมะของคนไม่เท่ากัน ธรรมะของคนมีใหญ่มีแคบมีเล็ก แตกต่างกัน เล็กใหญ่เนี่ยมันอยู่ที่อำนาจวาสนาที่สร้างมา คืออดีตชาติสร้างมา ใครสร้างมา มากธรรมะก็เยอะ ธรรมะคือปฏิภาณไหวพริบ พอมันมหัศจรรย์อย่างนั้นปั๊บ หลวงตา บอกว่าธรรมะมาเตือน กลัวว่าท่านจะหลงใจ “ความสว่างไสวเกิดจากจุดและต่อม” นี่คือ ธรรมะเตือนนะ

แต่ทีนี้ของโยมเห็นใหม่ เวลาเห็นต้นไม้ จิตมันมีความสงบของมัน นี่ธรรมมัน เกิด สัจธรรมมันเกิด ทีนี้สัจธรรมมันเกิดมันก็เป็นสมมุติใจ มันเปลี่ยนความรู้สึกได้ แต่! แต่ความรู้สึกอันนี้ก็ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ความรู้สึกอันนี้ ธรรมะมันเกิดนะ ธรรมะเตือน เห็นใหม่ มันเปลี่ยนแปลงได้มีความคิดดีๆ แต่ความคิดดีๆ เนี่ยมันก็ยังเป็นอนิจจังอยู่

โยม : แต่ท่านอาจารย์คะ ไอ้โลก โกรธ หลงเนี่ยมันเบาบางไปมากเลย แล้วเรื่อง อะไรที่คิดจะเลิกไปอยู่กับโลกนี้ไม่มีทางเป็นไปได้เลยคะ ท่านอาจารย์

หลวงพ่ : มันเป็นอย่างนี้ทั้งนั้นนะ ไม่อยากจะเอ่ยชื่อเลย ถ้าเอ่ยชื่อไปเดี๋ยวมันจะมี ชื่อเขาติดในเทพ เพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะเขาบอกว่าเขาเป็นคนที่ อู้สูย เมื่อก่อนเป็น นักรบนะ กินเหล้าเมายา เป็นคนที่โทสะ เขารู้ของเขาเองนะ เราเป็นคนขี้โกรธนะ เราจะ รู้ตัวเราเอง เขาบอกเมื่อก่อนเขาโทสะแรงมากเลย แต่พอมาปฏิบัติธรรมนะ อู้ย เดี่ยวนี้ไม่มีเลย เหล้าก็ไม่กิน โกรธก็ไม่มี ทุกอย่างไม่มีหมดเลย เนี่ยมันเปลี่ยนโปรแกรมตรงนี้ได้

แล้วตรงนี้มันเป็นที่ว่า ชาวพุทธเราผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่จะเอาตรงนี้มาเป็นจุดขายไปเมื่อก่อนนี้เป็นคนชั่วช้ามากคนๆ นี้ พอปฏิบัติธรรมเดี๋ยวนี้เป็นคนดีหมดเลย เดี่ยวจะรู้ว่าพระนี่จี๊โลก เดี่ยวจะรู้ว่าพระนี่จะเอาเท่าไร คนดีคนนี้ มันดีของมันอยู่ แต่จิตได้สำนึกเราคินะแต่เวลามันกระทบ เวลาความโลภกิเลสมันขึ้นมา เราไม่รู้ตัวเราหรอก เราแสดงออกไปโดยที่เราไม่รู้ตัวเลย

โยม : มันละเอียดจนมองไม่เห็นมัน

หลวงพ่ : ไซ้ แต่ถ้าเรามีสติเราควบคุมได้นะ เมื่อก่อนนี้เป็นคนที่เลวมากเลย แต่เดี๋ยวนี้เป็นคนดีเห็นใหม่ เราเป็นพระด้วย แต่อย่าเอามาล่อนะ เดี่ยวจะเอา จะเอา

โยม : แต่โยมไม่เชื่อท่านหรอก

หลวงพ่ : ก็ยังจะเอาอยู่เห็นใหม่ เอามาล่อ เห็นใหม่มันได้ระดับหนึ่ง อันนี้มันเหมือนที่พูดตอนเช้า ความคิดจากชั้นๆ ความคิดจากข้างนอก แต่ความคิดที่เกิดจากจิตนี้มันยังไม่เกิด ถ้าความคิดเกิดจากจิต มันจะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

โยม : โยมถึงได้บอก โยมปฏิบัติธรรมถึงได้รู้ว่า ไอ้การที่เราจะเข้าถึงตัวจิตจริงๆ นี่มันไม่ใช่ของง่ายเลย มันยากมากค่ะ แต่นานๆ โยมถึงจะเข้าถึงตัวจิตทีหนึ่งค่ะท่านอาจารย์ มันยากมากค่ะ

หลวงพ่ : ไซ้ เพราะมันยากด้วย แต่มันไม่สุดวิสัยของมนุษย์ เวลาปฏิบัติมันเป็นแบบนี้ พวกเรามีความมุ่งหมาย มีสิ่งปรารถนา อยากจะทำสิ่งให้ได้นี่กันทุกๆ คนนั่นล่ะ แต่พอทำแล้ว มันต้องให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง เรามีความมุ่งหมายอยากจะทำให้ได้สิ่งนี้แล้วเราก็จะไปทำให้มันเรียบง่าย คือทำให้มันง่าย ให้มันได้ผลโดยที่เราคิดอยากได้ผล นี่แหละที่หลวงตาบอกว่า เราให้คะแนนหรือตัดคะแนนตัวเองไป เราไม่มีสิทธิให้คะแนนหรือตัดคะแนนตัวเอง มันต้องให้อริยสัจ ให้สัจจะความจริงนั้น เป็นผู้ให้ตามความเป็นจริง

ถึงบอกว่า เกิดในธรรม เกิดในอริยสัจ เกิดในความเป็นจริงไป มันต้องเกิดโดยธรรมชาติของมัน อย่างเช่นลูกหลานเรา เราจะให้แต่คนนี่ๆ มาเกิดกับเราไม่ได้หรอก แต่มันเกิดโดยกรรมของมันเห็นใหม่ เราเกิดในธรรม มันก็เกิดโดยการกระทำของเรา เราไม่

มีสิทธิว่าคุณจะเลือกเกิดเป็นอะไร แล้วประธานะ เราเลือกไม่ได้ด้วยว่ามึงจะเป็นพระ อริยบุคคลประเภทอะไร มันมาเองอยู่ในจิตของมันอยู่แล้ว

เพราะจิตมันสร้างบารมีมาใช่ไหม เราเลือกไม่ได้นะ กูอยากเป็นสุขขวิปัสสโก กูอยากจะเป็นเทววิโซ กูอยากจะเป็นพระอรหันต์ประเภทนั้นๆ ไม่มีสิทธิ! ไม่มีสิทธิ! มันเป็นเองโดยอำนาจวาสนาบารมี โดยกรรมที่สร้างมาอันนั้น เราไม่มีสิทธิเลือกเลย มันเป็นเรื่องหลังที่จิตมันสร้างมา ไม่ใช่ว่าอ้อ สุขขวิปัสสโกไม่ดี กูอยากจะเป็นเทววิโซ กูอยากจะมีฤทธิ์ ไม่มีสิทธิครับ ไม่มีสิทธิ

โยม : กราบเรียนถามท่านอาจารย์อีกนะคะว่า ไอ้ที่ปฏิบัติธรรมทุกวันนี้คะ โยมก็ไม่กล้าตั้งความหวัง แล้วก็ไม่ต้องตั้งความอยาก อันนี้เราต้องตัดมันบ่อยๆ เพราะว่าถ้าเราอยาก เราหวัง มันจะแย่

หลวงพ่ : ไม่ หวัง อยาก โห่ หลวงตาท่านก็อยาก

โยม : เดียวมันผิดหวังนะสิ

หลวงพ่ : ไม่ใช่หวังเฉพาะชาตินี้นะ เราหวังมาทุกๆ ชาติ เวลาเราทำบุญกุศล เราปรารถนาถึงที่สุดแห่งนิพพาน ทุกคนหวังหมด เราก็หวัง ถึงจะไม่หวังยังงี้ เราก็หวังนะ แต่หวังแล้วมีเป้าหมายของเราอยู่ แต่เวลาปฏิบัติวางไว้ เวลาเข้าทางจงกรม บางทีมันก็ผลออกมาคิดถึง หมดเลย จิบหายเลย วันนี้ไม่ได้อะไรเลย ถ้าวันไหนไม่ผลอนะ อ้อ มันค่อยยังชั่วหน่อย มันก็เข็ดนะสิ หวัง!

ตรงนี้เราไปได้แย้งกับพวกฝ่ายอภิธรรม ในอภิธรรมเขาบอกว่าเขาปฏิบัติโดยความไม่หวัง ไม่ต้องการสิ่งใด เพราะเขาถือว่าความอยากนี้เป็นกิเลส เขาบอกว่าเขาปฏิบัติโดยความไม่อยาก ถ้าเราเจอพวกนี้เราจะอัดตรงนี้เพราะเราสงสารไง เราสงสารเรื่องจิตนะ ถ้าจิตคิดอย่างนี้มันเหมือนกับ อย่างพวกโยมนี้นะ ทุกคนเป็นข้าราชการ แล้วทุกคนขายเงินเดือนให้เราหมดเลย เงินเดือนออกให้เราเป็นคนเบิก

โยมทำงานโดยไม่เอาเงินเดือนเลย เงินเป็นของเราหมดเลย โยมมีกำลังใจทำงานไหม พอถึงสิ้นเดือนโยมต้องเซ็นชื่อเอาเงินเดือนใช่ไหม นี่ก็เหมือนกันถ้าจิตบอกไม่เอาไม่หวังเลย มันเหมือนทำไปแล้วซังกะตาย แล้วมันเป็นไปไม่ได้ แล้วมันไม่มีคนรับผล

เพราะอภิธรรมเขาบอกเลยนะว่า ห้ามอยากๆ ปฏิบัติโดยไม่มี ความอยาก แล้วนิพพานไม่มีอะไรไม่มี ก็มันทำสักแต่ว่าไง

มันต้องอยาก โดยธรรมชาติของมนุษย์มันปฏิเสธความอยากไม่ได้ แต่ความอยากอันนี้มันอยากโดยจิตได้สำนึก อยากที่เป็นมรรค อยากจากการกระทำ แต่อย่าไปอยากซ้อนถ้าอยากอย่างนี้ ประสาเราว่ามันเป็นเรื่องสุดวิสัย มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นเรื่องของกิเลสที่อยู่ในใจของเรา มันมีอยู่แล้วไง แล้วอยากอันนี้มันเป็นอธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทัศ ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้ามา พระพุทธเจ้าจะสร้างบุญญาธิการมาเป็นพระพุทธเจ้าใหม่

หลวงปู่มั่นท่านบอกท่านปรารถนาพุทธภูมิ คำว่าปรารถนาพุทธภูมิ ท่านก็ต้องมีความอยากของท่านมา ท่านก็ต้องสร้างของท่านมา แต่พอถึงเวลาท่านก็ละเห็นใหม่ ปรารถนาพุทธภูมิมา แล้วละพุทธภูมิอย่างนี้ มึงบ้ารึเปล่า ไม่บ้า ปรารถนาพุทธภูมิคืออดีตมันสร้างบุญญาธิการมา แล้วมันต้องไปต่อไปใช่ไหม แล้วถ้าไม่ละ มันก็ภาวนาไม่ได้ เพราะพระโพธิสัตว์มันจะเข้าได้แค่ฌานโลกีย์ ทำฌานโลกีย์นี้ดีมากมาย ทำสมาธินี้ดีมากมาย แต่จะเข้าถึงอริยมรรคไม่ได้ ไม่เข้า

ทีนี้พ่อกับท่านพิจารณาของท่าน พอพิจารณาเข้าไปถึงต้นหมดเลย ไปชอยต้นบ้าง ไปเจอหน้าผาต้นบ้าง ท่านก็ว่า เอ..ทำไมเป็นอย่างนี้ มาคิดพิจารณาไปพิจารณา มาอ้อ เพราะปรารถนาพุทธภูมิ ท่านถึงมาลา แล้วลาไม่ใช่ลาอย่างที่เราเอาดอกไม้รูปเทียนมาลากัน ไม่ใช่หรือ การลาพุทธภูมินะ ทำความสงบของใจเข้ามา พอจิตสงบถึงสมาธิเอาสมาธิ เอาตัวจิตลามา มันไม่ใช่ลาอย่างนี้หรือ ใ้มันพิริเฉยๆ

โยม : แล้วทีนี้ท่านอาจารย์คะ มีอยู่ระยะหนึ่ง โยมก็รู้สึกว่เอา กับมันมากมาย ภาวนามาก ทีนี้เราก็ไปตั้งความหวังว่าผลมันจะต้องออกมาดี ทีนี้มันไม่ใช่อย่างนั้น เครียดคะ โยมก็เลยออกไปเดินดูต้นไม้ต้นอะไร ทีนี้สติมันก็มาบอกว่า ก็เพราะว่าไอ้เรานี้ไปหวังผลมันมาก จิตมันเลยไม่เป็นอิสระ มันถึงเกิดการเครียด พอรู้ได้อย่างนี้แล้วนะคะ พระอาจารย์มันวาง ตอนนีจิตว่างเลย โลงเลย

หลวงพ่ : เราารู้แล้ว คำว่ารู้ณะเพราะมันเคยเป็นไง เราก็เป็น ทุกคนก็เป็นทั้งนั้น อย่างไม่พูดนี้พูดโดยหลัก แต่เวลาทำขึ้นมาทุกคนมีกิเลส มันต้องทิมมาทั้งนั้นละ กิเลสมัน

ไม่ปล่อยมึงหรือก โธ่ เราอ่านพระไตรปิฎกนะ เราเอามาพูดบ่อยนะ พระพุทธเจ้าพูดไปว่า ทานมืออยู่ ๒ คราว คราว ๑ ฉันทานอาหารของนางสุชาดาท่านถึงซึ่งกิเลสนิพพาน ทานอาหารของนายจุนทะถึงซึ่งชั้นนิพพาน

ไอ้เราก็ดั่งอย่างนี้ เราอยู่เมืองกาญจน์นะ เรากลับมาบ้านเลขนะ มาฉันข้าวที่บ้านเราอดอาหารเลย จะให้ขาดใจ ไม่เคยได้สักที ทำอย่างนี้หลายรอบ คือไปดูหนังตัวอย่างในพระไตรปิฎกไป แล้วเราก็อพยายามจะทำอย่างนั้น คือตระหนี่ คืออยากให้แม่ได้บุญเยอะๆ คืออยากจะทำบุญอันนี้เอาไว้ให้แม่ คือมากินข้าวแม่ แล้วก็กลับไปเมืองกาญจน์ แล้วก็ภาวนาใหญ่เลย มีอุทิศทำใจ มีอนันใจ

ทำขนาดนี้นะเรานะ เพราะไปดูในตำรามันบอกไว้ ว่าฉันทานอาหารของนางสุชาดาเป็นบุญที่สุดใช่ไหม เพราะฉันทานอาหารของนางสุชาดาแล้วเป็นพระอรหันต์ไป เราก็กลับมาบ้าน มากินข้าว (หัวเราะ)

โยม : ที่นี้หลังจากนั้นท่านอาจารย์ โยมก็เลยตั้งแบบนี้ว่า เราภาวนาไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้สุดความสามารถนะ แต่เราก็ออย่าไปหวังผลกับการภาวนามาก อย่าไปหวังผลล่ะ

หลวงพ่ : ไช้ อันนั้นอันหนึ่ง แล้วไม่ใช่ออย่างนี้หรือก มันต้องอยู่ที่การตั้งสติไป ถ้าผลอกก็เจ็บ ผลอกก็เหลวเลย พอได้สติขึ้นมาก็ดี มันจะเป็นอย่างนี้มันจะสอนเรา ตอนที่โยมพูดเมื่อกี้ ที่บอกว่าออกไปพิจารณา ตอนนั้นนะสติมันสมบูรณ์ แล้วพอมันรู้ทั้งหมดนะมันก็ปล่อย พอปล่อยมันก็ว่างหมดเลย อันนั้นมันก็เป็นกรณียืนยันกับโยมว่า มันเป็นความจริงอย่างนี้ โยมก็ปฏิบัติไปอีก แล้วพอมันไปผลอนะ โยมจะบอกตัวเองว่า เจ็บอีกแล้ว

โยม : ไช้คะ ไปโง่กับมันอีก แต่มันก็ต้องโง่

หลวงพ่ : ไช้ พอออกไปพิจารณาปั๊บ มันก็กลับมา จิตเราก็ดีขึ้น พอดีขึ้นมาเราก็อทำไปเรื่อยๆ แล้วลองไปเปรียบเทียบสิ เพราะเวลาปฏิบัติเรามีอย่างนี้ไช้ใหม่ แล้วเราปฏิบัติไป เวลามันสมมุจเฉท โห้ะ! อันนี้ไช้เว้ย เพราะมันมีอันนี้ไป พออันนี้ไช้ปั๊บ เราก็อมาเทียบกับหลวงตา เวลาหลวงตาท่านขึ้นไปรายงานหลวงปู่มันนะ ที่ท่านนั่งตลอดรุ่งเห็นใหม่

หลวงปู่มั่นก็บอก โอ้ จิตมันก็ไม่เกิดตลอดไปเว้ย มันก็เกิดหนเดียวที่ว่ามันนะ โอ้โฮท่านบอกว่าท่านเหมือนกับหมาเลย มันเห่าเลยนะ นั่นละท่านได้ขึ้น ๑ แล้วพออีกทีท่านไปช้านิ่งตลอดรุ่งเือง มันก็แยกหมด แล้วมันรวมใหญ่ ก็กลับมารายงานอีกปีบ ท่านก็รับประกันนะ นี่เหมือนเราเลย เหมือนเราที่ถ้ำสาริกาเลย

นี่มันพลาดตรงนี้ อันนี้มันเป็นเทคนิค มันเป็นบทเรียนที่ดีมากๆ เลย พอพลาดตรงนี้ปีบ ก็จะมานั่งอีก จะเอาอย่างนั้นอีก เพราะมันจิตใจรสชาติอันนั้น ก็ขึ้นไปรายงานหลวงปู่มั่นอีก บอกว่าจะเอาอย่างนั้น หลวงปู่มั่นใส่เอาเลยนะ มันจะบ้าหรือ มันก็มีหนเดียวเท่านั้นนะ เวลามันจะสมุจเจทมันหนเดียว จะเอาซ้ำสองได้อย่างไร เพราะคำๆ นี้เืองก็เลยปล่อยหมด พอปล่อยก็ติด ๕ ปี

คิดดูสิ นี่เทคนิคนะ เราฟังตรงนี้มันสะท้อนใจนะ ระหว่างนักปราชญ์กับนักปราชญ์ หลวงปู่มั่นก็สุดยอด หลวงตาท่านก็สุดยอด แต่ในขณะที่ปฏิบัติไปเห็นใหม่ เดี่ยวปล่อยเดียวไม่ปล่อย เพราะปฏิบัติไปมันจะมีเทคนิคของมัน ทีนี้เวลาคนเสนอกับผู้รับ มันมีความเข้าใจผิดกัน ผู้เสนอเสนอว่าควรทำอย่างนี้ พอผู้รับรับแล้วมีความเข้าใจไปว่า มันหนเดียว มันจะบ้าหรือ มันจะอะไรอีก มันก็มีหนเดียวเท่านั้นนะ ก็คิดว่าหนเดียวแล้ว คือได้แล้ว ได้แล้วก็คือจบแล้ว พอจบแล้วก็ติดไป ๕ ปีนะ

พอเสนอไปแล้วผู้รับรับผิดแล้ว แล้วจะดึงกลับอย่างไร พอจะดึงกลับนะ

“ มหา จิตเป็นอย่างไร ”

“ โอ้ ดีครับ จิตดีครับ ”

“ มันจะดีบ้าเรอะ! ”

ซัดเข้าไปอีกนะ โอ้โฮหงายท้องเลย ฟังนักปราชญ์กับนักปราชญ์สิ เวลาท่านเล่า นะเราสะท้อนใจนะ ฟังแล้วมันสะท้อนใจ สะท้อนใจที่ว่าพูดคลาดเคลื่อนหรือพูดความหมายอย่างนี้ แล้วผู้รับรับผิดนี้ มันทำให้ผิด ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ทำให้การปฏิบัตินี้คลาดเคลื่อน พอติดไป ๕ ปี ซัดจนเอาออก พอออกมาแล้ว ทีนี้ดีดสมาธิ “ เอ้า ถ้าไม่ใช่สัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็สัมมาสมาธิอย่างนี้ แล้วตอนนี้มันก็ใช้สัมมาสมาธิ แล้วพระพุทธเจ้าจะว่าอย่างไร ” โอ้ย เกียงนะ

หลวงปู่มั่นชัดเลย “เฮ้า สัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้ามันอีกอย่างหนึ่งเว้ย แต่ สัมมาสมาธิของท่านมันมีวิชา มันมีสมุทัยเจือปน” ชัดกันนะ “เออ น่าจะจริงว่ะ” ยังไม่เชื่อนะ น่าจะจริงเฉยๆ นะ โธ่ ติฎฐิ เราฟังครูบาอาจารย์เทศน์นะมันจะจับตลอด พอจับแล้วนะแล้วก็เอาประสบการณ์ของเรา กับครูบาอาจารย์ กับหลวงตา กับหลวงปู่เจี๊ยะ เราโดนอะไรมาบ้าง เราจับประสบการณ์นะ แล้วเอาอุตทิภาวะ เอาความจริงเข้าเทียบ โอ้โฮ มันสะเทือนใจมาก แล้วพอโยมบอกว่าพิจารณาแล้วมันปล่อย มันปล่อยอย่างนี้นะ ฟังให้ดีนะ คำว่ามันปล่อยมันเกิดได้บ่อยๆ เดียวก็ปล่อยนะ ความปล่อยอย่างนี้ ตังคปทาน เกิดได้บ่อยๆ

โยม : เดียวก็ปล่อย เดียวก็ยึด

หลวงพ่อ : โธ่ แต่ถ้าสมมุติพหุหนเดียว ใหนเดียวมันนะ มีหนเดียวจริงๆ แต่หนเดียวอันนั้นนะสมมุติพหุหนขาด แล้วพออย่างนี้มรรคสามัคคี มรรคมันรวมตัว ใครเป็นโสดาบันนะจะต้องพูดตรงนี้ถูก โสดาบันนะ มรรคสามัคคี ภาวนามยปัญญา เราฟังเทศน์มาเยอะไม่มีใครพูดตรงนี้ถูกเลย ตรงนี้ไม่มีใครพูดถูก

ถ้าไม่มีใครพูดถูกเขาไม่เคยมรรคสามัคคี มรรคญาณเขาไม่เกิด ถ้ามรรคญาณมันเกิด มรรค ๘ มันรวมตัวอย่างไร มรรคมันสร้างมาแล้วรวมตัว พอรวมตัวขึ้นมามันสมมุติพหุหนเดียวมันขาด นี่คือภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้น นี่คือปัญญาของพระพุทธศาสนา อันนี้สำคัญมาก ถ้าไม่เป็นพูดไม่ถูก ยังไงก็พูดไม่ถูก! เอาของครูบาอาจารย์มา ๑๐ หุเลย นะ เสียบเข้าไปเลยนะ ให้มันจำให้ได้ ก็ไม่ถูก!!

โยม : กราบเรียนถามท่านอาจารย์อีกครั้งหนึ่งนะคะว่า ไ้กิลีสนี่บางครั้งเราก็จับมันได้ เพราะมันเห็นทันตาชัดเจน บางครั้งทำไมเราไม่รู้จักกิลีส ที่นี้วันออกพรรษา พอออกพรรษาเสร็จนะ กิลีสมันตีปีกเลย โอ้ย ตอนนี้ออกพรรษาแล้ว สบายแล้ว เป็นอิสระแล้ว ตอนนี้นำปฏิบัติสบายๆ แล้ว ท่านอาจารย์มันจี๋ห้าว โอ้โฮ มันแทงจิตแทงใจ โยมก็เลยชัดมันเลยท่านอาจารย์ อย่างนั้นทำไมเราเห็นชัดเจน

หลวงพ่อ : อันนี้มันเป็นสัญชาตญาณ มันเป็นธรรมชาติของจิตเลย เพราะอย่างนี้เป็นเรื่องของสังกมสงฆ์ สังกมสงฆ์นะเวลาอธิษฐานพรรษาขึ้นมาแล้วนะ เหมือนติดคุก เหมือนเดิมหมดเลยนะ ถ้าวันไหนออกพรรษา ภาวนานะ โอ้โฮ แม่่งยกภูเขาออกจากอก

หมดเลย มันเป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติของกิเลสเลย เพราะพระที่อยู่จำพรรษานานๆ จะรู้
 เลย พอในพรรษาปีบนะ เพราะอะไรรู้ใหม่ อย่างเช่นเราจำพรรษา ๓ เดือน มันเริ่มอึดอัด
 เพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะถ้ามีอะไรกระทบมันไปไหนไม่ได้ มันอึดอัดในใจใจ แต่ถ้านอก
 พรรษานี้สบายมากเลย ถ้ามีอะไรกระทบกุ๊กกึ่งของเดี๋ยวนี้เลยละ มันก็เลยลอยตัว นี่มัน
 เป็นธรรมชาติเลย

โยม : ท่านอาจารย์ เพราะว่าในพรรษาโยมไม่ไปไหน ไม่อะไรทั้งนั้นเลยนะคะ
 เครื่องครัดกับมันมากเลย เพราะโยมกลัวเสียสัจจะแล้วพอออกพรรษาเสร็จ แต่ว่าพอโยม
 จับมันได้นะไอ้โฮ มึงตีปีกเซียวหรือ กูจะเค็ดปีกมึงออก กูจะกดหัวมึง กูไม่ให้มึงมาจีหัว
 กูห rokok หัวใจนะ กูไม่ให้มึงมาจีหัวกูห rokok กูจะชดมึงให้จมดินไปเลย ท่านอาจารย์พอสู้
 กับมันนะมันก็คัก โยมก็เลยนั่ง มึงจะออก กูไม่ออกให้มึง โยมก็นั่งไปเรื่อยๆ ไอ้โฮ วัน
 นั้นพระอาจารย์โยมชดกับมัน นั่ง ๓ ชั่วโมงน้ำตาพรากเลย พอออกจากสมาธิท่าน
 อาจารย์มันเบาไปหมดเลย จิตใจมันผ่อนคลาย ถ้าโยมไปเชื่อมันนะ จิตใจเศร้าหมองไปเลย

หลวงพ่ : อันนี้มันทอนกำลังของมันไปเรื่อยๆ ใจ แล้วไอ้ของอย่างนี้มันมีระหว่าง
 ตรงข้ามอย่างที่หลวงตาท่านพูดบอกว่า แก้อึดคนตรี เดี่ยวธรรมะก็นั่ง เดี่ยวกิเลสก็นั่ง
 หัวใจเราถ้าธรรมะมันนั่งก็อย่างนี้ มีความสุข ถ้ากิเลสมันนั่งเราก็มีความทุกข์ ก็ต้องสู้กัน
 ไปอย่างนี้ แล้วเราจะมันคงขึ้น โยมจะเห็นชัดเจนขึ้น อย่างที่เห็นนี่คือชัดเจนขึ้น แต่! ถ้า
 ว่าแต่ของเรานะหมายถึงว่า เห็นยังงี้ก็แล้วแต่นะ ยังต้องลุยไปข้างหน้า จนกว่ามันจะมี
 คำตอบกับเราไง คำตอบนี้มันตอบขึ้นมาบนหัวใจเลย อย่างที่โยมพูดเมื่อที่บนหัวใจเรา
 เวลาที่มันขึ้น มันเห็นได้ คำตอบนี้มันตอบหมดนะ

เวลาเราปฏิบัติไป มันก็ฟังเขามาทั่ว เหมือนอย่างที่หลวงตาว่า หลวงตาท่านเป็น
 มหานะ ท่านบอกว่า นิพพานก็คือนิพพาน แต่มันก็ยังสงสัยอยู่ นี่ก็เหมือนกันเราก็ฟังของ
 เขามาทั่ว แต่พอมาเจอเข้าจะ อ้อ มรรคสามัคคีมันเป็นอย่างนี้เอง

โยม : แต่ที่นี้ก็รู้อยู่แก่ใจนะคะว่า กิเลสนี้ถ้าเราลามีอให้มันนะ มันจะต้องชดเรา
 เราจะต้องจม ถ้าเราจมไม่มีใครช่วยเรา

หลวงพ่ : อันนี้เห็นด้วย

โยม : ฉะนั้นเราจะลามีให้มันไม่ได้ เพราะกิเลสมันร้ายมาก ก็รู้ณะคะ รู้เลย เรา
จึงจะต้องมีความเพียร แล้วก็สอนตัวเองอยู่เรื่อยๆ เราลามีมันไม่ได้ณะคะ

หลวงพ่ : ชัดมันเลย ชัดมันเต็มทีเลย

โยม : โยมถึงได้บอกว่า ทุกวันนี้โยมก็ไม่ค่อยอยากอยู่ที่กรุงเทพฯณะคะ อยู่คนเดียว
ทุกอย่างมันไม่ใช่เป็นของง่ายณะคะ อยู่คนเดียวอยู่ภวานา มันยิ่งอัศจรรย์ณะ ก็ท่าน
อาจารย์คิดว่า บางทีนี่ถึงธรรมะพระพุทธรูปองค์นี้ณะ ท่านแก้สารพัดโรคเลย แก้ทุกโรค
เลยคะ

หลวงพ่ : เวลาเราไปบ้านตาดกลับมาคราวนี้ อยากอยู่คนเดียวเลยละ ไอ้โฮ ไปเห็น
แล้วเซ็งมากเลย เซ็งนำดูเลย

โยม : แล้วพระอาจารย์อยู่คนเดียวมีความสุขไหมคะ โยมมีความสุขมากเลย จิต
มันวิเวก

หลวงพ่ : เราก็อยากอยู่อย่างนี้ อยากอยู่แบบโยมนี่ละ แต่ก็อยู่ไม่ได้ งานเยอะจับ
หายเลย เราก็อยากอยู่อย่างนี้ อยากอยู่คนเดียวนำดูเลยแต่มันอยู่ไม่ได้ ยิ่งตอนนี้อยู่ไม่ได้
แล้ว เมื่อก่อนยังพอมีสิทธิ์จะอยู่ได้บ้าง ก็ยังไม่มีใครรู้จักนะ เดี่ยวนี้ก็จะไปหลบที่ไหน
นะ มึงไปหลบเถอะ เดี่ยวเขาก็ไปตาม ต้อง...

โยมชาย : ต้องป้องกันตัว (หัวเราะ)

หลวงพ่ : ต้องชัดๆ

โยม : ที่นี้คนเขาไปบ้านโยม บ้านโยมก็อากาศดี วิเวกงาม เขาบอกว่าน่าอยู่
อยากจะทำอยู่ ก็บอกว่าอยู่อาทิตย์หนึ่งเหมือนตกนรกเลยรับรอง มันไม่ใช่ถึงภายนอก
มันอยู่ที่ใจ คนโลกเขาไปดู เขาบอกว่าเขาอยู่ได้ เขาอย่างโน้นอย่างนี้อะไรอย่างนี้ มันอยู่
ไม่ได้ คนโลกไม่ได้ฝึกมันอยู่ไม่ได้

หลวงพ่ : อยู่ได้ก็อยู่ได้พักเดียวไง เหมือนกรณีอย่างนี้เราอยู่ในวัด มันมีโยมเขามา
ปฏิบัติ ทุกคนมาปฏิบัติแล้วจะถามประจำว่า ปฏิบัติดีอย่างนั้นอย่างนี้ พระเขาถามว่า

หลวงพ่อมันจะเป็นจริงได้อย่างไร ผมภาวนาเกือบตายไม่เห็นได้เลย มันมาสองวันมันจะได้ยังไง ก็เลยบอกว่า เขาได้ มิ่งฟังกุศล เขาได้หมายความว่า อย่างเรานี้นะเหมือนไม้คิบบไม้แห้ง คือเราอยู่ป่ามาจนคุ้นเคยมันก็ภาวนาจนชินชาหน้าด้าน แต่เวลาเขาอยู่ในเมืองเห็นใหม่ เขาอยู่บ้านของเขา เขาก็ทุกข์ร้อนเดือนร้อนทั้งนั้น เขาก็เสพสุขมาพอแรงแล้วนะ แล้วก็มาภาวนาใจ คือคนมันมาแบบโล่งอกเบาใจใจ หมายความว่าภาวนาได้พักเดียวเท่านั้นละ แต่พอซักพักมันคุ้นชินนะ มันจะคืนแล้ว มันจะกลับไปเอาอีกละ แต่มันจะดีตรงนี้ คีพักเดียว

โยม : ไช้ค่ะ พอเขากลายไปหน่อยแล้วนะ ทีนี้ก็เอาเรื่องโลกเข้ามาแล้ว

หลวงพ่ : ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ เราเข้าใจเรื่องระบบหัวใจ เข้าใจมันก็จบ ฉะนั้นถ้าอย่างนี้แล้ว ของโยมมี ๒ ประเด็น ประเด็น ๑ ถ้าจะลองจิตหนึ่งก็ต้องพุทโธถี่ๆ เข้าไปแล้วต่อเนื่องยาวไกล แต่ถ้าพูดถึงที่โยมบอกว่า เวลาหลวงตาบอกว่าพอจิตสงบแล้วให้พิจารณา ถูกต้อง

คำว่าถูกต้องนี้เนะ เวลาเราพิจารณาด้วยปัญญาแล้ว ปัญญาเห็นใหม่ คุณิเวลาโยมตอนเข้าขึ้นมา พอพิจารณามันปล่อยหมดเลยเห็นใหม่ พอพิจารณาแล้วมันก็กลับมาสู่การปล่อยวาง เราจะบอกว่าการพิจารณานี้มันจะทำให้จิตมันคงขึ้น มันจะมันคงขึ้น เวลาเราภาวนา มันจะตึงคับหนหรือมันจะปล่อยวางขนาดไหน มันทำให้จิตมันคงขึ้น พอจิตมันคงขึ้นแล้วมันออกมาวิปัสสนา มันก็มีกำลังมากขึ้น แล้วมันก็จะละเอียดไปเรื่อยๆ

เหมือนกับต้นไม้ ต้นไม้เราตัดใบตัดกิ่งมันไม่ตายหรอก มันต้องถอนรากแก้ว ทีนี้พอปัญญาเราพิจารณาไปเรื่อยๆ มันจะละเอียดเข้ามาเรื่อยๆ มันจะลงสู่โคนต้น ลงสู่รากแก้ว แล้วมันจะไปถอนกันที่รากแก้วนั้น พอเวลามันพิจารณาเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วเราก็บอกว่า “พิจารณาแล้วมันปล่อยวางแล้ว” อย่าผลอ ตัดกิ่งหมดเลย ตัดโคน โอ้อโฮ โโล่ง ไม่มีอะไรเลยนะ เคี้ยวมันแตกหน่ออีก ทำไปเรื่อยๆ

โยม : แต่รากยังอยู่นะคะ ทีนี้อีกประการหนึ่งที่โยมว่า เวลาเราพุทโธ พุทโธเสร็จนี้เนะคะ พอเราไปพิจารณามันไม่ชัดเจน โยมก็เลยรู้ว่าความสงบมันไม่พอ ถ้าความสงบพอมันจะพิจารณาจะชัดเจน

หลวงพ่ : ไข่ ๑.ชัดเจนแล้วมันปล่อยหมด ถ้าไม่ชัดเจนนะ แล้วยังฝืนทำต่อไปนะ มันจะเริ่มพรวดพราดเลย พอเริ่มพรวดพราดไปแล้วนะ หงุดหงิด เริ่มหงุดหงิดแล้ว

โยม : โยมจะทิ้งการพิจารณาแล้วกลับมาพุทโธใหม่

หลวงพ่ : กลับมาเลย ต้องเดินอย่างนี้ ขยับแล้วเดินไปเรื่อยๆ แล้วประสานนะ เพราะใหม่ๆ เราก็ไปจับ ไม่ใช่ไปจับหรอก มันโดยสัญชาตญาณของมนุษย์ พอมันฟังแล้วต้องเป็นอย่างนี้ๆ มันก็คิดว่าถูกใจ “แล้วมันทำไมไม่ได้อย่างที่คิดวะ ทำไมมันเสื่อมหมดเลย ทำไมมันยุ่งไปหมดเลยวะ” สุดท้ายทิ้งหมดเลย ทำอย่างนี้ พิจารณาไปแล้ว กลับมาพุทโธ กลับมาทำสมาธิ แล้วก็พิจารณาไป ใครจะว่าอย่างไร ใครจะเตือนอย่างไร โทษนะ ช่างแม่มีง กูจะทำของกูอย่างนี้ อัดเข้าไปอย่างนี้นะมันก็ปล่อย เดียวก็เอาอีก ปล่อย เราพูดบ่อย บางวันเราปล่อยถึง ๕ หน ๑๐ หนในทางจงกลมปล่อยนี้ละ ปล่อย ปล่อย มันถึงเข้าใจใจ พอปล่อยอย่างนั้น เราก็ซ้าอย่างนั้น เพราะอะไร เพราะเคยปล่อย อย่างนี้ใช้ใหม่ แล้วก็ออกมาตามปกติ แล้วมันก็เสื่อม เคยปล่อยแล้วก็เสีย เคยทำยังงี้ก็เสีย คราวนี้กูไม่ยอมเปลี่ยนแนวกูแล้ว ปล่อยยังงี้กูก็ซ้าไปเรื่อย ซ้าไปเรื่อย ซ้าไปเรื่อย ซ้าไปเรื่อยๆๆ

การปล่อยนะ แล้วพอมันขาด มันเห็นนะ มันแตกต่าง กูปล่อยมาเยอะแยะไปหมดแล้ว แต่เวลาขาดพ้ะ! เออวะ อันนี้ใช้วะ ไม่มีสอง ไม่ต้องบอกอีกเลย แต่ปล่อยนี้ ปล่อยมาเยอะมาก

เราถึงเข้าใจ เราถึงเน้น ใจกับพวกที่ปฏิบัติ เราเน้นเป็นตัวอย่างด้วยว่า กูนี้ะปล่อย เป็นร้อยหนพันหน กูปล่อยมาเยอะมาก แต่มันไม่ขาด แล้วเวลาฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ ท่านจะพูดแค่นี้ ปล่อย แล้วก็คำว่าจบแล้ว

โยม : ปล่อยพุทโธนี้หรือคะ

หลวงพ่ : อี ตอนปล่อยที่ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์กัน ที่เวลาเราฟังเทศน์เขา เขาจะพูดแค่นี้ แล้วก็บอกว่านี่คือขั้นตอนของเขาแล้ว ในความรู้สึกของเราะ ไม่มีทาง เป็นไปไม่ได้ ซ้าไป ซ้าไป อันนี้คือประสบการณ์ของเรา ประสบการณ์ครั้งแรกเลย อ้อ เป็นอย่างนี้เอง ตั้งแต่นั้นมานะ ทุ่มไปทั้งตัวอย่างที่พูดเมื่อกี้ ถ้าจะลองอะไรแล้ว ๑๐๐

เปอร์เซ็นต์ ไม่มีให้แม้แต่เปอร์เซ็นต์เดียวที่จะมาได้แย่ง จะทำอย่างนี้ไปหมดเลย พิสูจน์กันจบแล้ว อ้อ มันอย่างนี้ จบเลย

โยม : ไม่ต้องลังเลอะไร

หลวงพ่ : พิสูจน์แล้วก็จบไป เราถึงบอกว่าครูอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ที่ท่านออกหนังสือมา เราฟังแล้วเราพิจารณาแล้วเราดูหมด ต้องพิสูจน์ให้จบ ถ้าไม่จบเราเองก็สงสัย เราต้องพิจารณาจนจบ

โยม : ท่านอาจารย์เรื่องของจิตนี้ไม่ใช่ของง่ายเลย ยากมากเลยนะคะ การปฏิบัติอย่างที่สอนว่าเรียบง่ายลัดสั้น ไม่มีทางเลย ก็เลสเกิดกับเราแค่ตัวเดียวเรายังแทบจะตายอยู่แล้ว แล้วจะเอาปัญญาที่ไหนมาฆ่ากิเลส

หลวงพ่ : แล้วตอนหลังนี้เขาก็เลยแบบว่า ที่แรกเขาพูด คนเราตอนขึ้นมาใหม่ๆ มันก็เหมือนกับสามล้อถูกหวย เพราะมันได้ผลตอบแทนมากๆ แต่ตอนนี้พอเริ่มคุ้นชินกับมันเห็นไหม เริ่มสะเปะสะปะ เวลาพูด เมื่อก่อนเคยบอกอันนี้ผิดๆ เดียวนี้ไอ้ที่ผิดก็ว่าถูก ไอ้ที่ถูกก็ว่าผิด คำสอนเขานี้พลิกไปพลิกมา เมื่อก่อนก็บอกว่าอิทธิธรรมก็ผิดอะไรก็ผิด เดียวนี้บอก ของเขาก็บออิทธิธรรมอันเดียวกันแล้วนะ แต่เมื่อก่อนบอกว่าผิดใจ ไอ้ที่ว่าผิดๆ มันกลับมากถูกหมด พอบอกว่าผิด มันไปเอาคำผิดมาใช้สอนเดี๋ยวนี้เลยละ

โยม : คนขึ้นกับเขาเยอะนะคะ

หลวงพ่ : ไอ้คนขึ้นนี่นะ มันเป็นเวรเป็นกรรมของสังคมไง เป็นเวรกรรมของสัตว์ เพราะสัตว์มันมาฟังแล้วมันเข้าใจใจ เขาต้องทำความเข้าใจเรื่องธรรมะ ถ้าเป็นปรัชญาเป็นตรรกะนี้ โลกมันเข้าใจได้ แต่ถ้าเป็นธรรมะนะ ทำไมเขาอ่านพระไตรปิฎกอ่านธรรมะนี้แล้วเขาเข้าใจได้ ทำไมเขามาฟังหลวงตา ทำไมเขามาฟังหลวงปู่มัน ทำไมเข้าใจไม่ได้ เพราะมันเป็นธรรมะที่เหนือโลกใจ เหนือโลกคือว่ามันเหนือเหตุเหนือผลใจ

แต่พวกปรัชญาพวกตรรกะมันมีเหตุมีผล แล้วเวลาเขาพูด เขาก็พูดโดยหลักนี้ใช้ใหม่ แล้วเขาก็มีคำพูดที่สละสลวย ลัดสั้นใจ ลัดสั้นคือหมายถึงว่า เปรียบเทียบนะ เราไม่ได้พูด เปรียบเทียบเฉยๆ เวลาเราพิจารณาไปบางที่เราปล่อยวางเห็นใหม่ เรามีความโล่งเห็นใหม่ แต่ที่นี้ไอ้คนที่เขามาศึกษา เขาก็ศึกษาเป็นตรรกะใช้ใหม่ พอศึกษาเสร็จ

แล้วมันก็ว่างใจ มันก็โล่งใจ เขาก็คิดว่านี่เป็นธรรมชาติ แค่นี้แหละ คือมันเป็นสิ่งที่โลก พิสูจน์ได้ คือคนที่เข้ามาเขาพิสูจน์ได้แค่นี้ พอเขาพิสูจน์ได้แล้วเขาก็มั่นใจว่าเขาถูกของเขาแล้วใจ แต่ถ้าผู้ปฏิบัตินะ ใจนั้นมันแค่หยุดปากคอก ใจนั้นมันยังไม่ทำอะไรเลย

เราถึงบอกว่าวิภาวะของสังคัมไทย ของชาวพุทธมันอ่อน พอไปเจอธรรมะ เจอปรัชญาอย่างนั้นเข้า แล้วมันพิสูจน์ได้ด้วยจิตที่มันปล่อยวางอย่างนั้น เขาก็คิดว่านี่คือเข้ามาถูกทาง

โยม : แต่มันจะไม่ก้าวไปกว่านี้

หลวงพ่ : ไม่มีทาง ไม่ใช่ไม่ก้าวไปกว่านี้นะ คำว่า “ติด” ใจ พอเข้าใจว่าใช่ ก็ลัดสั้น ลัดสั้นคือจบแล้ว

โยม : เรียบง่ายและลัดสั้น

หลวงพ่ : เรียบง่าย ลัดสั้น จบแล้ว ก็จบแล้วจะต้องทำอะไรต่อละ

โยม : ใช่ค่ะ ท่านอาจารย์โยมอ่านหนังสือที่ท่านเขียนมา ด้านหลังท่านบอกว่า ชั้นที่ ๕ ปล่อยวาง ที่ปล่อยวางที่สุดคือ ชั้นของจิต จริงๆ จิตนี้มันไม่ใช่ชั้น จิตก็เป็นจิต ชั้นก็เป็นชั้น ชั้นนี้เป็นอาการของจิต แล้วเราปฏิบัติมาเรารู้แหละ บางทีมันเข้าถึงจิต จิตนี้เราไปรู้ชั้น อาการของชั้นนี้นะ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นอาการของจิต แต่มันไม่ใช่จิตนะคะ มันเป็นชั้น เขายังเขียนมาเลยว่า ชั้นที่ ๕ ที่ปล่อยวางยากที่สุดก็คือจิตจริงๆ โยมอ่านแค่นี้ก็รู้แล้วว่าเขาไม่เป็น

หลวงพ่ : มันมีอยู่ในอนัตตลักขณสูตรกับอาทิตตปริยายสูตรเห็นไหม ถ้าอาทิตตปริยายสูตร มโนวิญญาณปิ นิพพิณฑิ มโนสมมุเสปิ นิพพิณฑิ อาทิตตฯนี้จะปล่อยถึงมโนเลย แต่อัตตลักขณสูตร รูปสุมีปิ นิพพิณฑิ เวทนายปิ นิพพิณฑิ ชั้น ๕ ใจ นิพพิณฑิ วิชชติ คือละชั้น ๕ ก็พระอรหันต์เลยใจ มันไม่ได้ละจิตใจ หลวงตาถึงบอกว่าอนัตตฯนี้เข้าไม่ถึง ถ้าอาทิตตฯนี้ถึง

แต่ใจตรงที่ว่าชั้นของจิต จิตมีชั้นอย่างไร เมื่อวานเราพูดอยู่ เราแย้งไปว่าเขาสอนผิด แล้วรอให้เขาพูดมาก่อน ถ้าเขาพูดมาแล้วเราก็แย้งกลับไปตรงที่ว่า ชั้นไม่ใช่จิต

จิตไม่ใช่ขั้น แต่ขั้นมันอยู่ข้างนอกใจใหม่ ด้วยความสับสนเขาบอกว่า จิตนี้มี ๑๐๘ ดวง คำว่าดวงของเขา เป็นดวงนี่คือขั้น แล้วไอ้ตัวจิตเป็นอย่างไร เพราะเขาไม่เคยเห็น ใจ เขาศึกษามาทางวิชาการแต่เขาไม่เคยเห็น เขายังจับต้องไม่ได้ เขายังเปรียบเทียบไม่ได้

อย่างเรานี้ เอ็งถอยรถเบนซ์มา กูถอยเกวียนมาก็รถเหมือนกันนะมึง เกวียนกูก็ตีตราเบนซ์เว่ย ก็กูไม่รู้จัก กูก็ว่าเกวียนกูนี่คือเบนซ์ แต่รถเบนซ์เขาก็ต้องเป็นรถเบนซ์นะ ท้องตลาดเขาขี่เบนซ์กันนะ แต่กูเอาเกวียนมากูตีตราเบนซ์ เอ้า กูก็เบนซ์เหมือนกัน นี่ใจขั้นคือจิต จิตคือขั้น มันสับสนหมด

โยม : เรียนท่านอาจารย์ค่ะ อย่างโยมภาวนา โยมก็พิจารณาขั้น ๕ มาตลอดใจใหม่คะ บางครั้งสติมันแน่น ปัญญามันดีมันก็ปล่อยวางขั้นไปเลย ขั้นมันขาดไปเลย แต่ว่ามันก็ยังไม่ขาด มันยังไม่สมุจเฉทนะคะ ถึงได้รู้ว่าขั้นเป็นขั้น จิตเป็นจิต

หลวงพ่ : ใจ ปล่อยวางมามันจะเป็นรณะ แล้วถ้าพิจารณาขั้น เราแนะนำบ่อย บางคนบอกว่าปล่อยขั้นแล้ว ที่ถามว่าจะทำอะไรต่อไปนะ ในขั้นมีขั้นอีกนะ ในรูปมันมีเวทนา ในรูปคือความรู้สึกใจใหม่ มันจะมีเวทนามีความรู้สึก มีสัญญาะ บางทีถ้าเราพิจารณาไปแล้วมันไม่จบ มันต้องจับนะ ในรูปมันก็มีขั้น ๕ ในเวทนามีรูป ถ้าในเวทนาไม่มีรูปจะมีเวทนาได้ยังไง ในเวทนามีขั้น ๕ ในสัญญาก็มีขั้น ๕ ในสังขารก็มีขั้น ๕ ในวิญญาณก็มีขั้น ๕ นะ ถ้าพิจารณาอย่างนี้เขาเรียกว่า ปัญญามันแตกขยายแตกหน่อออกไปเรื่อยๆ ขยายไปเรื่อยๆ ให้มันลึกเข้าไป ลึกเข้าไป ลึกเข้าไป

โยม : วิญญาณในขั้นก็คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อีกหรือคะ

หลวงพ่ : เอ้า ลองจับคูสิ

โยม : ก็ขั้นในขั้นลึกระอย่างนั้น

หลวงพ่ : ลองจับคูสิ จับแล้วแยกแยะดู ต้องทำการพิสูจน์ มันจะลึกเข้าไป คือว่ามันจะล้างให้สะอาดให้ได้ใจ ถ้าสะอาดเมื่อไหร่ล่ะ เราต้องไล่เข้าไปๆ ปัญญาต้องไล่เข้าไป พร้อมกับสมาธิไล่เข้าไป

โยม : ที่นี้กราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า ที่ท่านอาจารย์สอนว่า เวทนาเป็นรูปธรรม แต่ว่าความคิดเป็นนามธรรม ท่านอาจารย์แยกให้โยมฟังหน่อย

หลวงพ่ : โส่ย เราพูดอย่างนี้ เราจะพูดว่า เวทนากาย เวทนาจิต เวทนานอก เวทนาใน

โยม : เป็นนามธรรม

หลวงพ่ : ไซ้ เวทนาร่างกายคือเวทนานอก เวทนาในจิตก็เป็นเวทนา เวทนาในเวทนายังมีอีก เมื่อกี้โยมถามว่า เวทนาอะไรที่ถามเมื่อกี้

โยม : เวทนาเป็นรูปธรรม ความคิดเป็นนามธรรม

หลวงพ่ : เวทนานี้เป็นนามธรรมอยู่แล้ว แต่ถ้าจิตมันละเอียด มันเห็นเวทนาเป็นรูปธรรมได้เลย เพราะว่าในพระไตรปิฎกนะ มันเป็นเรื่องจริง ตอนที่พระสารีบุตรบวชนี้ ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ถวายพัดพระพุทธเจ้าอยู่ที่เขาคิชฌกูฏ ในถ้ำสุกรขาตา กำลังพัดอยู่ที่นี้พระพุทธเจ้าก็นั่งเทศน์ หลานพระสารีบุตรจะมาต่อว่าพระพุทธเจ้าเพราะพระพุทธเจ้าเอาพระจุนทะ เอาพระสารีบุตร เอาพระเรวัตตะ พี่น้องพระสารีบุตรหมดเลย ก็จะมาต่อว่าพระพุทธเจ้าก็บอกว่า ไม่พอใจพระพุทธเจ้า ไม่พอใจคือนามธรรม คือความรู้สึกในพระพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็คือวัตถุอันหนึ่ง”

เวทนาเป็นวัตถุใจ นี่พระพุทธเจ้าพูด เพราะพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ จิตมันทันมันก็จับความคิดได้ ความคิดมันเป็นวัตถุเลย จับความคิดเอามาพิจารณาได้เลย อย่างที่โยมบอกว่าโยมพิจารณาขั้นๆ พิจารณารูป พิจารณาเวทนา สัญญา โยมจับได้ ความรู้สึกจับได้ใหม่ เป็นวัตถุใหม่

โยม : อ้อ ได้ค่ะ จับได้ค่ะ

หลวงพ่ : เป็นวัตถุเลย แต่เป็นวัตถุของจิต ความคิดเราก็เป็นวัตถุ แต่พอบอกว่าเป็นวัตถุ มึงก็เอามาให้กูดูซิเพราะมันจับต้อง อันนี้มันวัตถุธาตุเว่ย อันนี้มันเป็นแร่ธาตุไอ้ห่า

โยม : ท่านอาจารย์อย่างนั้นก็เปรียบเหมือนกับลมลิกะ

หลวงพ่ : ใช่!!

โยม : เราไม่เห็นมัน แต่มันก็เป็นรูปธรรม เพราะว่าโยมยังเข้าใจว่า เวทนานี้คือนามธรรม

หลวงพ่ : เป็นนามธรรม ถ้าเราพูดทางวิชาการนี้เป็นนามธรรม แต่ฝ่ายปฏิบัติของเรา เป็นนามธรรมแต่จับต้องได้ เอามาวิเคราะห์หิวิจัยได้จนเห็นชัดเจนต่างๆ แล้วจิตกุนี สลัดทิ้งแหม่งเลย

โยม : อ้อ เข้าใจแล้วค่ะ

หลวงพ่ : ที่พูดเพราะเป็นอย่างนี้จริงๆ ผู้ภาวนาจะเห็น แล้วผู้ภาวนาจะละได้ ทำได้ แล้วถ้าพูดนะ ถ้าคนถึงกันนะ โห่ หลวงตาท่านพูด เวลามาทหาหลวงปู่เขียนเห็นใหม่ ตอนที่หลวงปู่เขียนใหม่ๆ ท่านไปทอดผ้าป่าให้ ท่านฟังแล้วเห็นใหม่ ท่านบอกนี่ยังเป็นปริยัติอยู่เลย ฟังนี้รู้เลย ถ้าปฏิบัติพูดออกมาเนี่ย คัวะ คัวะ คัวะ เลย

เป็นรูปธรรม! แต่เป็นรูปธรรมของฝ่ายปฏิบัตินะ

ถ้าบอกเป็นรูปธรรมของฝ่ายปริยัตินะ มันเอาญาติตายแน่ๆ เลย มึงเอาความคิดมาเป็นนามธรรมได้ยังไงวะ กูข่มามึงแน่ๆ เลย กูก็อยากให้มีฆ่าเพราะกูจะทำยังไงได้ คนรู้จักกับคนไม่รู้ มึงฆ่ากูก็ฆ่ากูเปล่าๆ กูว่ามึงไม่รู้หรืออก แต่ถ้าคนปฏิบัติเข้าไป เออวะ

โยม : ความคิดเป็นนามธรรม

หลวงพ่ : ความคิดเป็นนามธรรม แต่เราจับต้องได้แบบรูปธรรมเลย แต่จับต้องได้แบบรูปธรรมได้เฉพาะตัวบุคคลที่ปฏิบัติเนี่ยเท่านั้น ไม่เป็นสาธารณะไง แต่ถ้าเป็นทางวิชาการเขาเป็นสาธารณะของเขา เขาพูดเหมือนกันหมดใช่ไหม แต่ถ้าเป็นรูปธรรม มันเป็นรูปธรรมของผู้ที่จับต้องได้

โยม : มันรู้เฉพาะตน

หลวงพ่ : เฉพาะคนสติ ปังจัดตั้ง ก็จับได้มั้งๆ เลย จับแล้วก็มาคลี่คลาย พิจารณาแล้วมันก็หลุดออก

โยม : มันละเอียดมาก

หลวงพ่ : มันจะพูดได้เฉพาะคนรู้ หลวงตาถึงบอกไง หลวงตาพูดบ่อย “ไม่รู้พูดไม่ได้ ไม่รู้ตอบไม่ได้”

โยม : ค่ะท่านอาจารย์วันนี้ก็กราบเรียนท่านอาจารย์ก็ได้ความเข้าใจเยอะเลย ตอนนั้นก็พูดโธอย่างเดียว โยมยังเข้าใจว่าบางที่มันจิตเป็นหนึ่งใน เอโก ชัมโม จริงๆ แล้วไม่ใช่

หลวงพ่ : พูดโธอย่างเดียวเพื่อพิสูจน์ว่ามันจริงหรือไม่จริง มันเป็นการพิสูจน์กัน มันทำทายเป็นไง เพราะหลวงปู่เจี๊ยะกับเรามันทำตลอด มึงต้องทำอย่างนี้! กูไม่เชื่อมึง! ท่านว่าเอานะ ทำไม่ถึงไม่เชื่อละ ต้องพิสูจน์! โอ๊ยใส่กัน ทั้งทำทายเป็นทั้งตากวาง ทั้งให้พิสูจน์ แล้วต้องพิสูจน์กัน แล้วพอมายับ เอ้อ อันเดียวกัน

ไม่ได้หรอก เวลาท่านสอนท่านย่าเราละเลยละ ย่าไม่ย่าเปล่านะ เอาใส่ผ้าแล้วค้นด้วย ค้นให้แหลกเลย นี่ก็สู้อย่างเดียว

โยม : พระอาจารย์ การปฏิบัติธรรมโยมยอมรับว่ามันเป็นสิ่งที่ยากมาก เป็นสิ่งที่ยากจริงๆ

หลวงพ่ : พออยากแล้วครูบาอาจารย์เราถึงอยู่ฝากตายมาหมด ฉะนั้นเวลาคนปฏิบัติใหม่ถึงสงสารไง เวลาเข้ามานี้ฮึกเหิมอยู่พักนึง อู้ฮู เคนจกรรมนี้เป็นฟินเป็นไฟเลยนะ แต่พอไฟมันมอดแล้วนะ นั่งคอตกละเลยละ เราก็ต้องคอยยุมัน เพราะทุกคนมันผ่านอย่างนี้มา มันเข้าใจ ฉะนั้นพอเห็นคนปฏิบัติใหม่เข้ามา สงสารนะ เหมือนนักกีฬาเลย มึงจะเอาเหรียญทองนะ มึงต้องทุ่มเทอีกมากนั้ก มึงเพิ่งเข้ามาฝึกนี่นะ กว่ามึงจะได้เหรียญทองมึงยังต้องทุ่มเทอีกมากนั้ก

โยม : ต้องทุ่มชีวิตให้เลย

หลวงพ่ : แล้วคิดดูสิ เขาจะทุ่มไปหว่ากันใหม่

โยม : งานอะไรก็ไม่ลำบากเท่ากับงานเรือหรือชาติ ยากมาก

หลวงพ่ : ไซ้ ต้องสู้

โยม : แต่ว่าเราก็ต้องความปรารถนาแล้วเพราะว่า เราเบื่อโลกเหลือเกิน เราไม่ปรารถนาจะกลับมาสู่โลกเราก็ต้องสู้ มีทางนี้ทางเดียว ไม่มีทางอื่นให้เราเลือก ไม่มีทางเลย แต่ว่าโยมก็ตัวอย่างหนึ่งที่ว่า เวลานี้จิตมันไม่เดินไปหาโลก

หลวงพ่ : ดี ดีมากๆ

โยม : มันไม่เดินจะไปหาทรัพย์ หาโน้นหานี่ หาลูกหาใคร ไม่มีเลย อันนี้อย่างหนึ่ง แต่ก็สู้กันตัวต่อตัวกับกิเลสนี้แหละ มันก็ยังแสนจะยาก

หลวงพ่ : ขณะตนสุดยอดที่สุด

โยม : แล้วท่านอาจารย์คิดดูสิคะว่า คนที่เขาคลุกคลีอยู่กับโลก ที่เขามีอะไรมาเกี่ยวพันเยอะแยะ ไปยาก ยากมาก

หลวงพ่ : เราพูดบ่อย เขามาถามว่า พระองค์ไหนดีใหม่ เราก็บอกว่า พ่อแม่จะรักลูกมาก ถ้าพระองค์ไหนดีไม่ดี ถ้าพระดีเขาจะปกป้อง พระเด็กๆ ไม่ให้ออกไปคลุกคลีมาก ถ้าพูดถึงพระหัวหน้ำยังพากันเร่ร้อนนะ ลูกก็ไม่รู้มีงจะพากันไปไหน ใ้อ่า มีงยังพากันไปเสกกันไปก็เสกกันมา เสร็จ เสร็จหมด

โยม : แต่โยมดูแล้วนะทุกวันนี้ พูดถึงว่าเรื่องศาสนาเรื่องของธรรมะนี่นะคะ มันจะให้คนมาเอาจริงๆ จังๆ นี่มันยาก เพราะกระแสโลกมันแรงมากเดี๋ยวนี้

หลวงพ่ : กระแสโลกมันแรงมาก

โยม : ท่านอาจารย์คิดดู พระสึกไปเยอะเลยปัจจุบันนี้นะคะ

หลวงพ่ : มันสำคัญตรงนี้ไง สำคัญตรงที่ว่า อย่างบวชประสาเรา อย่างเช่นหลวงตาครูบาอาจารย์ ชีวิตเราเป็นแบบอย่างไร เราอยู่ให้เขาดูไง ถ้าพูดถึงเราไม่มีตัวอย่าง ไม่อยู่

ให้เขาคู มันเป็นไปไม่ได้หรอก ทีนี้ถ้าหัวหน้าใจมันโลเล ใจมันไม่ไหวนี้ มันไม่ใช่อยู่ที่
เขาคู มันทำให้เขาคู ช่วยเขาทำอีกด้วย ใจนี้มันต้องอยู่ที่เขาคูก่อน เราทำให้เขาคูเลย

จริงๆ นะ หัวหน้ามันก็มีสิทธิจะได้อะไรพิเศษเยอะแยะเลยใช่ไหม แต่ไม่เอาไม่
ทำ ก็คูสิ คุณ้ำใจกันสิ เราอยู่ที่เขาคูเลย อยู่ได้หรือไม่ได้ ถ้าได้มันก็ดี ไม่ได้ก็แล้วแต่เขา
ละเนาะ เอวัง